

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу

Карпенка Андрія Володимировича

**«Розвиток інтелектуальних активів людського потенціалу в
національній інноваційній системі»,**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка
і політика

Актуальність теми дослідження

Процеси формування та використання людського потенціалу в Україні в останні роки відбуваються в умовах, що мають ознаки нестабільності, кризовості та конфліктності. Як результат, погіршуються кількісно-якісні характеристики людського потенціалу в цілому та окремих його компонент, стримується його розвиток. У той же час, в умовах нової економіки зростає роль людського потенціалу та його інтелектуальної складової у продукуванні інновацій та забезпеченні суспільного прогресу, що обумовлює необхідність наукового обґрунтування нової парадигми розвитку, опрацювання та впровадження сучасних механізмів розвитку людського потенціалу, інструментів виявлення та нагромадження його інтелектуальних активів. Це безумовно підвищує цінність досліджень у напрямку ідентифікації та розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу та доводить актуальність дисертаційної роботи Карпенка А.В., яка присвячена вирішенню важливого наукового завдання щодо обґрунтування та розробки теоретико-методологічного забезпечення та практичних рекомендацій щодо розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу у національній інноваційній системі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми підтверджується зв'язком дисертації з тематикою досліджень Донецького національного університету імені Василя Стуса «Інтегрований розвиток територій: кадрова, маркетингова та інноваційна складові» (номер державної реєстрації 0117U006342, 2017–2020 рр.), в рамках якої обґрунтовано сутність інтелектуальних активів, запропоновано їх класифікацію та визначено роль цих активів у національній інноваційній системі та Запорізького національного технічного університету: «Науково-методичне забезпечення структурних трансформацій в економіці промислового регіону» (номер державної реєстрації 0115U004679, 2015–2018 рр.), в межах якої автором обґрунтовано механізм розробки та реалізації інноваційної політики на основі розвитку державно-приватного партнерства та розбудови регіональних інноваційних систем, стимулювання утворення кластерів і забезпечення взаємодії різних регіональних акторів на всіх етапах інноваційного процесу від генерування знань до втілення у технологічні й організаційні інновації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації Карпенка А.В. докладно обґрунтовані, логічні та достовірні, що обумовлено доказовістю та переконливою аргументацією авторських розробок, які мають беззаперечне теоретико-методичне та практичне значення; глибиною наукового дослідження, проведеного із використанням сучасних методів дослідження, зокрема, економіко-математичних методів та прогнозування.

Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження базується на глибокому знанні й розумінні методологічного підґрунтя досліджуваної проблеми, об'єкта і предмета дослідження, а також використанні значної інформаційної бази, що представлена статистичними даними та публікаціями

міжнародних та національних організацій, законодавчими документами, результатами власних досліджень автора.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, опублікованих її автором наукових праць та авторефератом, дозволяє визначити основні положення, які сформульовані здобувачем самостійно, характеризуються науковою новизною й відображають особистий внесок в розвиток економічної науки у частині розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу.

До основних здобутків дисертанта, що відрізняються науковою новизною слід віднести такі:

– виокремлено новий напрям наукового дослідження, який передбачає обґрунтування методологічного апарату ідентифікації та капіталізації інтелектуальних активів людського потенціалу, що ґрунтується на положеннях когнітивно-креативної парадигми суспільного розвитку (сс. 99-109, 457-459);

– вперше запропоновано концепцію дослідження інтелектуальних активів у структурі людського потенціалу, що ґрунтується на введенні до наукового обігу та визначенні змісту економічної категорії «інтелектуальні активи людського потенціалу» (сс. 92-111)

– розроблено науково-методичний інструментарій оцінювання інтелектуальних активів людського потенціалу, що передбачає чотирирівневу систему вимірювання та дозволяє провести їх оцінку за всіма рівнями національної інноваційної системи (сс. 314-322, 496-504);

– систематизовано науково-методологічні підходи до формування багаторівневої інноваційної політики в контексті капіталізації людського потенціалу та обґрунтовано базові передумови її ефективності (соціальна відповідальність, публічно-приватне партнерства та максимальна інклюзія) (сс. 512-517, 520-522);

– удосконалено систему стратегічних напрямів розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу як основу реалізації

когнітивно-креативної парадигми суспільного розвитку на етапі становлення нової економіки (сс. 468-504);

– концептуальний підхід до формування стратегії комерціалізації інновацій, реалізація якої передбачає формування механізму взаємодії освіти, науки і бізнесу для забезпечення синергії на всіх стадіях від зародження ідеї, до продукування та комерціалізації інновацій (сс. 526-528);

– удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження інноваційної діяльності, а саме надано авторське визначення базових понять: новація, нововведення, інноваційний потенціал, інноваційна активність (сс. 115-137);

– доведено, що результатом і передумовою розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу є факт/процес комерціалізації інновацій як ознака капіталізації; обґрунтовано троїстий зміст категорії «комерціалізація інновацій» (сс. 169-186), що дозволить розробити комплексну систему інструментів впливу на формування спільної зацікавленості акторів національної інноваційної системи у доведенні інновацій до стадії комерціалізації;

дістали подальшого розвитку підходи до визначення сутності категорії «інтелектуальний капітал» за рахунок виокремлення додатково до існуючих системного підходу до його тлумачення, що забезпечує ефективність управління інтелектуальним капіталом, створює передумови до капіталізації людського потенціалу та комерціалізації інновацій (сс. 85-92).

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів

Наукові положення висновки та пропозиції, що були сформульовані автором, свідчать не лише про наукову новизну дисертаційного дослідження, а й про його теоретичне та практичне значення. Викладені у дисертаційній роботі положення та рекомендації є підґрунтям для обґрунтування та розробки теоретико-методологічного забезпечення, науково-методичних

основ і практичних рекомендацій щодо розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу у національній інноваційній системі.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що виокремлено новий напрям наукового дослідження, який охоплює розробку концептуальних положень когнітивно-креативної парадигми суспільного розвитку та обґрунтування методологічного апарату (інструментарію) ідентифікації й капіталізації інтелектуальних активів людського потенціалу, а також дисертантом удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження інноваційної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що теоретико-методологічні розробки щодо розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу доведено до рівня теоретико-методичних та науково-практичних рекомендацій, що знайшли широке впровадження на національному, регіональному та виробничому рівнях. Зокрема, рекомендації та висновки, які викладено у дисертації Карпенка А.В. пройшли апробацію та прийняті до впровадження у діяльності: Національної служби посередництва і примирення (довідка № 11-05/02-28/03-487 від 19.12.2018 р.); Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України (довідка № 62 від 12.12.2018 р.); Запорізької обласної державної адміністрації (довідка № 01-03/0356 від 21.06.2018 р.); Херсонської обласної державної адміністрації (довідка № 16-4321/0/18/05 від 25.06.2018 р.); Запорізької міської ради по Шевченківському району (довідка № 01/01-22/1004 від 26.11.2018 р.); Запорізької Торгово-промислової палати (довідка № 22.2/1071 від 15.11.2018 р.); Запорізької міської ради (довідка № 09/03-27/03249 від 29.11.2018 р.); Запорізької обласної організації товариства «Знання» (довідка № 18 від 26.12.2018 р.); ПАТ «Запоріжсталь» (довідка № 13/2005762 від 01.02.2018 р.); ПАТ «Дніпровський коксохімічний завод» (довідка № 01/71-37 від 17.01.2019 р.).

Основні положення дисертаційної роботи використовуються також у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя

Стуса при викладанні навчальних дисциплін «Економіка праці та соціально-трудова відносина», «Управління інноваціями» (довідка № 1150/01-08/01.1.3 від 27.06.2018 р.) та Запорізького національного технічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Соціальна відповідальність», «Управління командами», «Управління трудовим потенціалом», «Інноваційний розвиток підприємства», «Економіка і організація інноваційної діяльності» (довідка № 37-03/3995 від 26.12.2018 р.)

Відповідність роботи вимогам МОН України та повнота відображення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Дисертаційну роботу Карпенка А.В. оформлено згідно з діючими вимогами МОН України, результати дослідження викладено чітко й аргументовано. Основні наукові положення, висновки й рекомендації, що сформульовані у дисертації знайшли практичне впровадження. Структура роботи логічна і повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями дослідження.

Зміст автореферату є повністю ідентичним змісту основних положень дисертації.

За матеріалами дисертації опубліковано 83 наукові праці, загальним обсягом 70,88 д.а., з яких особисто авторові належить 67,46 д.а. Серед опублікованих праць 1 одноосібна монографія, 15 колективних монографій, 31 стаття – у наукових фахових виданнях України (із них 11 – у співавторстві), 8 статей у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 1 – у співавторстві), 4 статті в інших виданнях, 24 публікації за матеріалами науково-практичних конференцій (із них 3 – у співавторстві). Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають нормативним вимогам щодо

публікації основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук.

Основні положення й результати дисертаційної роботи, висновки й рекомендації підтверджено їх широкою апробацією і схваленням на 27 науково-практичних конференціях різного рівня.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих здобувачем результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень та недоліків роботи і висловити окремі зауваження:

1. Дискусійною на нашу думку є позиція дисертанта щодо виокремлення у структурі складових людського потенціалу на макро та мезорівні такого компонента як «талант» (рис. 1. 7, с.70). Вважаємо, що більш коректним було б його віднесення до рівня особистісного людського потенціалу.

2. Уточнення потребує які саме стимули й мотиви спроможні стати чинниками формування та використання інтелектуальних активів людського потенціалу відповідно до обґрунтованої дисертантом логіко-структурної схеми (рис. 1. 9, с. 96).

3. Дисертантом слушно акцентовано увагу на зростанні ролі молоді у забезпеченні інноваційного розвитку та визначено, що молодіжна політика має бути інструментом формування та розвитку ІАЛП молоді за допомогою створення відповідних умов (п. 3.2 дисертації). Отже, потребує уточнення які саме риси та принципи, у зв'язку з вищевикладеним, мають бути притаманні сучасній молодіжній політиці в Україні.

4. У п. 4.2 дисертаційної роботи при викладенні методичних підходів до оцінювання інноваційної діяльності та інтелектуальних активів людського потенціалу в національній інноваційній системі запропоновано перелік показників оцінювання інтелектуальних активів людського потенціалу на мікрорівні (с. 321), однак сама процедура оцінювання залишилася не

висвітленою.

5. Проведення структурного аналізу компонентів національної інноваційної системи, результати якого викладено у розділі 5 «Комерціалізація інновацій у національній інноваційній системі», на нашу думку, набуло б завершеності, якщо б дисертант, використовуючи методику SWOT-аналізу з урахуванням отриманих результатів визначив би можливості та загрози НІС в Україні щодо комерціалізації інновацій та розвитку людського потенціалу.

6. Запропоновані здобувачем концептуальні основи розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу в Україні (п. 6.1., рис. 6.2) ґрунтуються на пріоритетних стратегічних напрямках серед яких визначено управління макрорегіонами. Далі, у п. 6.2 роботи, дисертант акцентує увагу на доцільності спрямування управлінського впливу на розвиток ІАЛП за принципом концентрації потенціалу шести макрорегіонів, сформованих на основі територіального об'єднання та типових соціально-економічних передумов формування нової економіки (рис. 6.5). Вважаємо, що у дисертації доцільно було б навести відмітні риси цих макрорегіонів у контексті стану людського потенціалу та надати адресні рекомендації щодо управління розвитком ІАЛП у кожному з них, а не обмежуватися тільки їх територіальним обґрунтуванням та декларуванням можливих позитивних ефектів.

Загальний висновок

В цілому, дисертаційна робота Карпенка А.В. є завершеним дослідженням, виконаним на достатньому науковому рівні, отримані результати відрізняються новизною та мають значну теоретичну й практичну цінність. Аналіз змісту дисертації, автореферату та опублікованих робіт дозволяє зробити висновок про те, що визначені здобувачем проблеми й завдання дослідження осмислені, ретельно опрацьовані і вирішені на достатньому теоретико-методичному рівні.

Сукупність одержаних результатів забезпечує вирішення важливого науково-практичного завдання щодо розвитку інтелектуальних активів людського потенціалу у національній інноваційній системі на основі їх ідентифікації та капіталізації. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота «Розвиток інтелектуальних активів людського потенціалу в національній інноваційній системі» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни, одержаних результатів та їх практичною цінністю відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами і доповненнями, а її автор, **Карпенко А.В.**, заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Т.А. Костишина

Т.А. Костишина



особистий підпис *Костишина Т.А.*
ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів ПУЕТ
Зайцева